

Kalmõki / Kalmyk / Хальмг Haljmg

latinisatsioon / romanization: KNAB 1994-07-14

1	А а	a	14	Й й	j	27	У у	ü
2	Ә ә	ä	15	К к	k	28	Ф ф*	f
3	Б б	b	16	Л л	l	29	Х х	h
4	В в	v	17	М м	m	30	Ц ц	c
5	Г г	g	18	Н н	n	31	Ч ч	č
6	Һ һ	ğ	19	Ң ң	ŋ	32	Ш ш	š
7	Д д	d	20	О о	o	33	Щ щ*	šč
8	Е е	e,je ^A	21	Ө ө	ö	34	Ъ ъ	"
9	Ё ё*	ë	22	П п	p	35	Ы ы	y
10	Ж ж*	ž	23	Р р	r	36	Ь ь	ˈj ^B
11	Ж ж	dž	24	С с	s	37	Э э	è,e ^A
12	З з	z	25	Т т	t	38	Ю ю	ju
13	И и	i	26	У у	u	39	Я я	ja

^A Täishääliku, й, ъ ja ь järel, samuti sõna alguses; kaashääliku järel ee → ee (sõna alguses seeasemel ээ).

^B д, л, н, т (peenendujate) järel.

* Ei esine kalmõki omasõnades.

^A After a vowel, й, ъ and ь, also word-initially; after a consonant ee → ee (word-initially ээ is used).

^B After д, л, н, т (palatalizing consonants).

* Does not occur in genuine Kalmyk words.

Märkusi

1. *d, l, n, t* on *i* ja *j*-i ees palataliseeritud.
2. Kirjaviisis märgitakse pikki täishäälikuid esisilbis kahekordse tähega, järgsilbis ühekordsega, järgsilbi *a, ä, i, u, ü* häälduvad pikalt, nt *üü* [yly:]; *e, o, ö* esinevad ainult esisilbis.
3. Järgsilpide lühikesi (reduitseeritud) täishäälikuid ei märgita: *keer* (<*keery*), *sul* (<*suly*), *sülj* (<*süli*), *harğldlğn* (<*harğyldylğyn*), *hävdlğn* (<*hävdelğen*), *härğldän* (<*härğeldän*), *bičülh* (<*bičüülhe*).
4. Rõhk on tavaliselt viimasel silbil.
5. 1938-41 olid kasutusel ä (= ә), гъ (= Һ), дж (= Ж), нь (= Н), ö (= Ө) ja ы (= У); enne ladina tähestiku aega olid 1924-27 kasutusel ka tähed һ (= Һ), ж (= Ж), ғ (= Һ).

Notes

1. *d, l, n, t* before *i* and *j* are palatalized.
2. Long vowels are marked by doubling the consonants in initial syllables but writing them only once in non-initial syllables, *a, ä, i, u, ü* in non-initial syllables are pronounced as long vowels, e.g. *üü* [yly:]; *e, o, ö* occur only in initial syllables.
3. Short (reduced) vowels of non-initial syllables are not marked in the spelling: *keer* (<*keery*), *sul* (<*suly*), *sülj* (<*süli*), *harğldlğn* (<*harğyldylğyn*), *hävdlğn* (<*hävdelğen*), *härğldän* (<*härğeldän*), *bičülh* (<*bičüülhe*).
4. The stress lies mainly on the last syllable.
5. In 1938-41 the letters ä (= ә), гъ (= Һ), дж (= Ж), нь (= Н), ö (= Ө) and ы (= У)

6. 1999. aastast kasutatakse Kalmõkkias paralleelselt teist kirjaviisi, milles märgitakse ka järgsilpide redutseeritud täishäälikuid, seejuures järgsilpide ühekordsed tähed *a, ä, u, ü* häälduvad endiselt pikalt, pikka *i*-d märgitakse alati *ii*-ga (ии) ning redutseeritud eesvokaali märgib *é* (kirillitsa e) või (*č, d', dž, j, l', n', š, t'* järel) *i*, redutseeritud tagavokaali *y* (ы). [e]-häälikut märgib alati *e* (kirillitsa э), sealjuures pikka häälikut *ee* (ээ). Ülal antud tabel rajaneb siiski veel vanal kirjaviisil.

were used; before the Roman alphabet period in the years 1924-27 also letters *ñ* (= н), *ж* (= ж), *ř* (= р) were in use.

6. Since 1999 another spelling is being used in Kalmykia in parallel to the existing one. In this long vowels *a, ä, u, ü* in non-initial syllables are still spelled with one character, long *i* is always marked with *ii* (ии) and reduced front vowel is written either *é* (Cyrillic e) or (after *č, d', dž, j, l', n', š, t'*) *i*, reduced back vowel is marked by *y* (ы). The [e] sound is always spelled by *e* (Cyrillic э), and its corresponding long vowel by *ee* (ээ). The table above is still based on old spelling.

Hääldus

ǰ [ɣ], l [ɮ], o [ɔ], ö [o], u [ʊ], ü [u], v [w].

Pronunciation

Ladina tähestik 1930–1938

A a	G g	
B б	H h	= ǰ
C c ^A	I i	
Ç ç ^B = č	J j	
D d	K k	
E e	L l	
Ə ə = ä	M m	
F f	N n	

Roman alphabet 1930–1938

Ŋ ŋ	= ŋ	U u	
O o		V v	
Ө ө	= ö	X x	= h
P p		Y y	= ü
R r		Z z	
S s		Ž ž	= dž
Ş ş	= š	Ь ь	= y
T t			

^A Kuni 1931 ç.

^B Kuni 1931 c.

^A Until 1931 ç.

^B Until 1931 c.

Mongoli selge kiri 1648–1924*

ᠠ	= a	ᠨ	= n
ᠡ	= e	ᠬ	= ŋ
ᠢ	= i	ᠪ	= b
ᠣ	= o	ᠮ	= p
ᠤ	= u	ᠬ	= h (q)
ᠥ	= ö	ᠬ	= ǰ
ᠦ	= ü	ᠬ	= k
ᠦ ^(A)		ᠬ	= g

Todo bichig 1648–1924*

ᠮ	= m	ᠮ	= z
ᠨ	= l	ᠮ	= j
ᠮ	= r	ᠮ	= s
ᠮ	= t	ᠮ	= š
ᠮ	= d	ᠮ	= v (w)
ᠮ ^B	= č		
ᠮ ^B	= dž		
ᠮ	= c		

^A Märgib vokaali pikkust.

^A Marks vowel length.

^B Hilisemad võõrtähed.

* Vertikaalkirja tähed on keeratud 90° vastupäeva. Tähestikjärjestus eri allikates varieerub. Kirja kasutatakse endiselt Hiinas Xinjiangis.

Allikad

1. М. И. Исаев. *Языковое строительство в СССР. (Процессы создания письменностей народов СССР.)* «Наука», Москва 1979, с. 313.
2. *Калмыцкая письменность*. — Википедия, *ru.wikipedia.org*, 2012-09-26.
3. *Калмыцкое письмо*. <http://www.rbardalzo.narod.ru/4/kalm.html>, 2012-09-26.

^B Newer foreign characters.

* The letters of the vertical script are turned 90° counterclockwise. Alphabetic ordering in different sources varies. The script is still used on China, Xinjiang.

Sources